

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๑. ความรู้และระบบความรู้ ภูมิปัญญาเป็นระบบความรู้ที่ไม่ถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาจะเข้าไปดูว่าชาวบ้านรู้อะไรอย่างไรดีพอ ต้องศึกษาว่าเขาเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างไร

๒. การสั่งสมและการกระจายความรู้ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมและการกระจายความรู้โดยการนำความรู้มาบริการคนอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน สั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนๆ หนึ่ง ซึ่งมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไรหมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมอคนอื่น ๆ ต่อมาได้

๓. การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้มีสถาบันถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา แต่พบว่ามีการถ่ายทอดที่ซับซ้อน ถ้าเราต้องการเข้าใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เราต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

๔. การสร้างสรรค์ การปรับปรุงระบบความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่ได้ถูกปรับเปลี่ยนความรู้และระบบความรู้เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่อดีตอันยาวนานจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของตนเอง และชุมชนตลอดมา

๒. เป็นมรดกทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาของกลุ่มคน

๓. เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์

๔. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๕. เป็นแนวทางนำไปสู่การปรับตัวของชุมชน ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ แบบพึ่งตนเองของชุมชน

๖. ช่วยเพิ่มความสมดุลระหว่างธรรมชาติสิ่งแวดล้อมกับประชาชน

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้าน การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ ไร่สวนผสม และสวนผสมผสาน การ แก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขปัญหาโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป ผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็น กระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิต และการจำหน่าย ผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนใน ชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณ การดูแล และรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน การดูแลและรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย เป็นต้น

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุล และยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และ บริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชน ในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้ เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน การ จัดระบบสวัสดิการบริการในชุมชน การจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

๘. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชน ต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการ องค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทาง ศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคล และ สิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีชาวนา เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

ลำดับ ที่	ประเพณี/ วัฒนธรรม	ประวัติความเป็นมา / ความสำคัญ	ช่วงเวลา	สถานที่ ปฏิบัติ
๑	ทำบุญกลางบ้าน	<p>ริเริ่มปี ๒๕๔๐ และจัดอย่างเป็นทางการ ปี ๒๕๕๐ ที่ ม.๕ โดยจัดบริเวณบ้านของนายรงค์ ทองเนื้ออ่อน เลขที่ ๓๘ หมู่ ๕ ตำบลคลองทราย อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางพื้นที่ของหมู่ที่ ๕ บ้านหนองจั่ว (ขณะนั้นนายรงค์ ทองเนื้ออ่อน เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕) จึงเรียกว่า “ทำบุญกลางบ้าน” ก่อนการจัดงานจะมีชาวบ้านมาช่วยกันทำความสะอาด จัดเตรียมสถานที่ และในวันรุ่งขึ้นก็จะมีการทำบุญ ไหว้พระ ขอพรพระและผู้สูงอายุ จัดในช่วงปีใหม่ ซึ่งไม่ได้กำหนดวันที่เป็นทางการถือตามความเหมาะสมและการตกลงกันเองของชาวบ้าน โดยนิมนต์พระสงฆ์ของวัดหนองจั่วมาประกอบพิธีทางศาสนา มีชาวบ้านนำอาหารหวาน คาว ผลไม้ และเงินปัจจัยมาร่วมกันทำบุญ หลังเสร็จพิธีก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน</p> <p>ต่อมา นายสายันท์ ปันโหมด ได้รับเลือกเป็นกำนันตำบลคลองทราย และอาศัยอยู่หมู่ที่ ๕ ได้กำหนดวันทำบุญเป็นทุกวันที่ ๓ ของเดือนมกราคมของทุกปี โดยจัดประเพณีในรูปแบบเดิม ใช้สถานที่เดิมในการจัดงาน</p> <p>ปี ๒๕๖๐ มีการเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดงานประเพณีนี้ ซึ่งได้ประชุมหมู่บ้านและมีมติให้ จัดที่อาคาร SML อยู่ริมสระน้ำหนองจั่ว หมู่ ๕ ซึ่งมีความสะดวกและสามารถจัดกิจกรรมได้ไม่ร้อนเกินไป และอยู่ไม่ไกลจากสถานที่เดิมประมาณ ๕๐๐ เมตร</p>	๓ มกราคม ของทุกปี	อาคาร SML หมู่ที่ ๕

ลำดับที่	ประเพณี/ วัฒนธรรม	ประวัติความเป็นมา / ความสำคัญ	ช่วงเวลา	สถานที่ ปฏิบัติ
๒	ทุ่งรวงทอง เจ้าของท้อง ทุ่ง	<p>ริเริ่มปี ๒๕๔๐ และจัดอย่างเป็นทางการปี ๒๕๔๗ ที่ ม.๔ โดยชื่อ “ทุ่งรวงทอง เจ้าของท้องทุ่ง” ได้มาจากการประกวดตั้งชื่องานในปีแรก โดยนายพี สตะจิตร์ปี พ.ศ.๒๕๔๗ ได้มีการจัดงาน ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวขึ้นอย่างเป็นทางการ ก่อนการจัดงานในครั้ง นี้ ได้มีการประชุมของผู้นำและประชาชนในตำบลคลองทราย เพื่อคัดเลือกหาพื้นที่นาที่มีความเหมาะสม และมีการประกวดตั้งชื่องานที่จัดขึ้น โดย นายพี สตะจิตร์ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เป็นผู้ชนะการประกวดตั้งชื่อการจัดงาน โดยใช้ชื่อว่า “ทุ่งรวงทอง เจ้าของท้องทุ่ง” และพื้นที่นาที่ได้รับการคัดเลือกในปีจัดงาน ๒๕๔๗ เป็นของ นายประสงค์ บุญทา จำนวน ๓ ไร่ ตั้งอยู่ที่หมู่ ๔ บ้านหนองจั่วใหม่ ซึ่งมีนายประสงค์ บุญทา เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ มี นายปาน พันธมณี เป็นกำนัน และนายสวัสดิ์ ไพราพ เป็นนายก อบต.คลองทราย ในขณะนั้น และได้จัดประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวขึ้น ช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย ประเพณีการเกี่ยวข้าว “ทุ่งรวงทอง เจ้าของท้องทุ่ง” วัตถุประสงค์เป็นการจัดเพื่อเป็นการช่วยเหลือหรือการเอาแรงในการเกี่ยวข้าวภายในหมู่บ้าน เป็นการช่วยเหลือกันและสร้างความสามัคคีในชุมชน</p> <p>การจัดงานประเพณี “ทุ่งรวงทอง เจ้าของท้องทุ่ง” นอกจากเป็นการจัดเพื่อเป็นการช่วยเหลือเอาแรงในการเกี่ยวข้าวภายในชุมชนแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ ถือเป็นมรดกล้ำค่าที่ควรรักษา ซึ่งเยาวชนในยุคปัจจุบันน้อยคนนักที่จะได้เห็นการลงแขกเกี่ยวข้าวของชาวนาไทย เพราะปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ทำให้วิถีชีวิตของชาวนาเปลี่ยนแปลงไป</p>	ธันวาคม ของทุกปี	พื้นที่นาที่มี ความ เหมาะสม

ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้ ป้องกันตัว
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

ลำดับที่	ประเพณี/ วัฒนธรรม	ประวัติความเป็นมา / ความสำคัญ	ช่วงเวลา	สถานที่ปฏิบัติ
๑	มวยไทย	<p>ปี พ.ศ.๒๕๔๘ ได้เริ่มมีการสอนชกมวยไทยกับเยาวชน ซึ่งเป็นบุตรหลาน ของนายสายันท์ ปันโหมด จำนวน ๕ คน โดยนายสายันท์ ปันโหมด เป็นผู้ฝึกสอนที่บ้านตนเอง</p> <p>ปี ๒๕๔๙ ได้รับงบประมาณสนับสนุนการจัดตั้งเวทีมวย มีโครงหลังคา เวทีผ้าใบ และอุปกรณ์สำหรับการชกมวยงบประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท จากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย ตั้งที่ หมู่ ๕ ซึ่งเป็นบ้านของนายสายันท์ ปันโหมด มีเด็กและเยาวชนเข้ามาฝึกซ้อมเพิ่มขึ้น ประมาณ ๑๐-๑๒ คน</p> <p>การสอนเด็กที่มาฝึกซ้อมนั้น ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของนายสายันท์ ปันโหมด แบบครูพักลักจำ จากคนรุ่นก่อนๆและอาศัยความชื่นชอบส่วนตัว เรียนรู้ ศึกษาการชกมวยจากในทีวี จนเป็นทักษะที่สามารถถ่ายทอดได้</p> <p>การฝึกซ้อมของเด็กจะต้องมีวินัย มีความอดทน และต้องแบ่งเวลาโดยไม่เสียการเรียน ปัญหา อุปสรรค ในการฝึกซ้อมชกมวย มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากชาวบ้านบางคนว่า การชกมวยเป็นการทรมานเด็ก แต่ก็มิได้ทำให้ความตั้งใจของปราชญ์ชาวบ้านของนายสายันท์ ปันโหมด ลดน้อยลง</p> <p>จากการฝึกซ้อม ด้วยความมานะ อดทน เด็กๆและเยาวชนเหล่านี้ สามารถมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวโดยอาชีพชกมวย โดยขึ้นชกตามรายการทีวีต่างๆ เช่น ช่อง ๓ ช่อง ๗ ซึ่งรายการที่มีชื่อเสียงคือรายการ “ศึกอัศวินดำ” และที่สร้างชื่อเสียงอีกหลายรายการ ที่สร้างชื่อเสียงกับค่ายและเยาวชนคือ เข้ารอบที่ ๓ การเข้าร่วมแข่งขันมวยสากลเยาวชนชิงแชมป์โลก ไอบา จูเนียร์ เวิลด์ บ็อกซิ่ง แชมเปียนชิพ เซนต์ ปีเตอร์ เบิร์ก ๒๐๑๕</p>	ทุกวัน	บ้านนายสายันท์ ปันโหมด

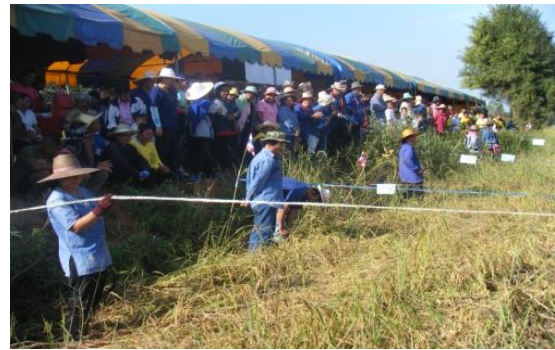
ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองทราย อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑	นายสวาท จันท์สนิท	บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๑	จักรสานไม้ไผ่/ไม้กวาดทางมะพร้าว
๒	นางพิมพ์ใจ ทาแจ่ม	บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ ๑	จักรสานไม้ไผ่/ไม้กวาดทางมะพร้าว
๓	นางสมร อ่ำสำโรง	บ้านเลขที่ ๑๑๐ หมู่ ๑	จักรสานไม้ไผ่/ไม้กวาดทางมะพร้าว
๔	นายยงค์ สุขหนูน	บ้านเลขที่ ๖๐ หมู่ ๑	แปรรูปไม้สัก
๕	นางจारी จันท์สนิท	บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๑	จักรสานไม้ไผ่/ไม้กวาดทางมะพร้าว
๖	นางตะเพียน เทียนไข	บ้านเลขที่ ๖๓ หมู่ ๑	จักรสานไม้ไผ่/ไม้กวาดทางมะพร้าว
๗	นายสี แพรสนม	บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ ๑	หมอพ่น หมอเป่า
๘	นายประจัญ โภธิพฤกษ์	บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ ๒	จักรสานไม้ไผ่
๙	นายประสิทธิ์ มีชัย	บ้านเลขที่ ๒๒ หมู่ ๒	จักรสานไม้ไผ่/ช่อง
๑๐	นายสมัย ประพัชชอบ	บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๒	จักรสานไม้ไผ่
๑๑	นางลอย มณีธรรม	บ้านเลขที่ ๖๖ หมู่ ๓	จักรสานไม้ไผ่
๑๒	นายทวีป สายบุญเขย	บ้านเลขที่ ๑๙ หมู่ ๓	ถั่วคั่วทราย
๑๓	นางละออ ทองเนื้ออ่อน	บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ ๕	จักรสานไม้ไผ่
๑๔	นายสวัสดิ์ ไพราพ	บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ ๕	ร้องลิเก
๑๕	นายพิทักษ์ เมฆาวรนนท์	บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ ๕	ศาสนาพิธีการ
๑๖	นายพายัพ ขาวเทศ	บ้านเลขที่ ๖๔ หมู่ ๕	ศาสนา พิธีการ (สับหระ่อ)
๑๗	นางสาหร่าย พงษ์ไพฑูลย์	บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๕	จักรสานไม้ไผ่
๑๘	นายสว่าง ขุนศรี	บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๕	จักรสานไม้ไผ่/ถักแห
๑๙	นายสายันท์ บั้นโหมด	บ้านเลขที่ ๙๓ หมู่ ๕	กีฬาพื้นบ้าน มวยไทย
๒๐	นายณรงค์ ประสาทชัย	บ้านเลขที่ ๓๒/๑ หมู่ ๖	หมอพ่น หมอเป่า
๒๑	นายพูล ดาวเรือง	บ้านเลขที่ ๔๐ หมู่ ๖	จักรสานไม้ไผ่
๒๒	นายทองใบ โป๊ะขุนทอง	บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ ๖	จักรสานไม้ไผ่/สุ่มไก่

ทำบุญกลางบ้าน

ทุ่งรวงทอง เจ้าของท้องทุ่ง

มวยไทย

จักสาน

